

Особливості залучення додаткового фінансування діяльності підприємств та роль нематеріальних активів в оцінці вартості суб'єктів господарювання

Фінансування будь-якого суб'єкта господарювання – це насамперед залучення капіталу, тобто здійснення всіх видів проектів, спрямованих на отримання капіталу, як довгострокового, так і короткострокового. Вибір джерел фінансування залежить від рівня боргу, який вже існує в компанії, тобто взаємозв'язку між власним капіталом та зовнішнім капіталом. Слід пам'ятати, що вмиле управління фінансами суб'єкта господарювання полягає не лише у покритті витрат лише власними коштами, а й у можливості використовувати зовнішні джерела фінансування і розширення діяльності підприємства. Це особливо важливо під час кризи, коли нелегко отримати гроші з інших джерел, крім поточної діяльності. Іноземний капітал з'являється у підприємства у формі довгострокових та короткострокових зобов'язань і, головне, незалежно від фінансового стану підприємства, вони повинні бути погашені. Підприємство з великим боргом інвестор завжди сприймає з точки зору його платоспроможності як більш ризикову інвестицію. Однак, виявляється, що розумне управління структурою капіталу, його реструктуризація та вмиле використання залученого капіталу можуть суттєво покращити прибутковість підприємства в сучасних умовах господарювання.

Характерними особливостями позикового капіталу на практиці є наступні:

- 1) капітал повинен бути повернутий протягом узгодженого періоду;
- 2) на відміну від кредитора, позикодавець має право на відсотки, які, як правило, базуються на обліковій ставці національного банку;
- 3) кредитор, як правило, не має права голосу при прийнятті рішень у діяльності підприємства, однак на практиці позикодавець має можливість отримати певні права від боржника, що безпосередньо залежить від ступеня заборгованості підприємства, ризику надання позики та очікуваної прибутковості;
- 4) можуть надаватись гарантії позикодавцю задля уникнення або мінімізації його ризиків вкладення коштів у діяльність того чи іншого суб'єкта господарювання.

Кредитування юридичних осіб займає найбільшу частку кредитного портфелю банків. Адже навіть в період кризи суб'єкти господарювання в своїй діяльності активно використовують банківські кредити як джерело додаткових фінансових ресурсів. Найбільше підприємства мають потребу в довгострокових кредитах в іноземній валюті. Проте в період економічної та політичної нестабільності банківські установи часто обирають тактику на скорочення обсягів такого кредитування [4].

Варто зазначити, що збільшення частки позикового капіталу у загальній структурі капіталу підприємства передбачає й відповідну реакцію ринку капіталу, найчастіше у вигляді підвищення ціни акцій компанії. Це пов'язано з тим, що збільшення боргу інвестори сприймають як позитивний сигнал. У разі зниження ціни акцій даної компанії на фондовому ринку це стає важливим. Таким чином, отримання додаткового залученого капіталу перешкоджає подальшому зниженню цін на акції та ринкової вартості такого підприємства. Звісно, структура капіталу підприємства буде мати вплив й на систему бухгалтерського обліку такого підприємства, оскільки заборгованість підприємства також призводить до ризику виникнення фінансових труднощів та ризику банкрутства. Це, в свою чергу, тісно пов'язане з операційним ризиком діяльності суб'єкта господарювання. На вартість фінансових труднощів, безсумнівно, впливає структура активів компанії. Чим вища частка нематеріальних активів в активах компанії, тим більше зменшується вартість підприємства, а отже і вищі витрати у разі банкрутства підприємства, порівняно з підприємством, в основному оснащеним матеріальними активами.

З іншого боку, і звітність міжнародних компаній це підтверджує (табл. 1), найбільшу на сьогодні цінність саме у економічно розвинутих країнах формують вже не матеріальні ресурси, а нематеріальні активи, які безпосередньо пов'язані з ноу-хау, новітніми технологіями, досвідом працівників тощо. Тобто наявність нематеріальних активів у структурі активів підприємства позитивно впливає на показники діяльності такого підприємства, а показники фінансових результатів, у свою чергу, мають кореляційний зв'язок з ринковою ціною акцій того чи іншого суб'єкта господарювання. Окрім того, нематеріальні активи відіграють важливу роль в оцінці ефективності діяльності підприємства в цілому, зокрема у випадку формування ділової репутації суб'єкта господарювання.

Таблиця 1. Порівняння показників ринку 10 найбільших промислових підприємств в США за результатами їх діяльності у 2019 р. [3]

№ з/п	Промислове підприємство	Співвідношення ціна/прибуток	Співвідношення ціна/балансова вартість	Співвідношення балансова вартість/ринкова вартість	Співвідношення гудвіл/ринкова вартість
1	2	3	4	5	6
1	3M Co.	15,19	9,32	13,02 %	86,98 %
2	Accenture PLC	21,41	9,37	14,18 %	85,82 %
3	Automatic Data Processing Inc.	25,87	14,49	13,43 %	86,57 %
4	Danaher Corp. (DHR)	35,02	4,22	62,9 %	37,1 %
5	General Electric Co. (GE)	10,34	3,62	55,12 %	44,88 %
6	Honeywell International Inc. (HON)	18,81	6,97	18,05 %	81,95 %
7	Illinois Tool Works Inc.	16,85	18,56	5,84 %	94,16 %
8	Lockheed Martin Corp. (LMT)	14,45	39,48	2,76 %	97,24 %
9	Northrop Grumman Corp. (NOC)	15,67	7,05	15,39 %	84,61 %
10	Union Pacific Corp.	14,85	7,01	18,37 %	81,63 %

Ринкова капіталізація 100 найбільших публічних компаній світу за 12 місяців (квітень 2018 – березень 2019 року) зросла на 5 %, досягнувши рекордної позначки в \$ 21 трлн. Про це свідчить рейтинг Global Top 100, який щорічно публікується PwC [2].

Як зазначають дослідники Д.Л. Волков та Т.А. Гараніна, дві третини американських компаній стали мислити проактивно і приділяють достатньо багато уваги збору та аналізу нефінансових даних. Підтверджується той факт, що третина всіх прийнятих інвестиційних рішень базується на існуючих нематеріальних активах і ці рішення дозволяють більш точно прогнозувати дохід і дохідність компанії у майбутньому, а отже, і цінність компанії для акціонерів. Включення в системи вимірювання результатів діяльності ефектів, пов'язаних з нематеріальними активами компанії, дозволяє зробити їх більш дієвими, в результаті чого з'являється можливість створення і більш ефективної системи винагород менеджменту [1, с. 82-83].

Таким чином, способи фінансування діяльності підприємств, а також структура їх активів, зокрема наявність нематеріальних активів, залежить від багатьох факторів, у тому числі від стратегії підприємства, специфіки його діяльності, фінансової структури, наявних та потенційних ризиків діяльності підприємства, витрат підприємства та ліквідності його активів. Все це в цілому буде впливати на оцінку кредитоспроможності підприємства та його ринкової вартості. Оптимальна структура капіталу підприємства потребує, в першу чергу, визначення поточних та майбутніх фінансових потреб підприємства. Крім того, при виборі форми залучення капіталу потрібно враховувати його специфіку, доступність та вплив на розрахунок основних аналітичних показників щодо оцінки поточної діяльності підприємства.

За умов сучасного ведення бізнесу потрібно також приймати до уваги роль та значення нематеріальних активів в оцінці вартості підприємства загалом, оскільки, як показують дослідження показників діяльності провідних підприємств світу, дані активи відіграють важливу роль в оцінці капіталізації підприємства та забезпечують успішну конкуренцію на міжнародному ринку.

Список використаних джерел:

1. Волков Д.Л., Гараніна Т.А. Нематериальные активы: проблемы состава и оценивания / Д.Л. Волков, Т.А. Гараніна // Вестник Санкт-Петербургского университета. 2007. Сер. 8. Вып. 1. С. 82-105.
2. За даними сайту <https://www.pwc.com/gx/en/audit-services/publications/assets/global-top-100-companies-2019.pdf>
3. Звітність промислових підприємств США // за даними сайту <https://www.stock-analysis-on.net/NYSE/Company>
4. Яструбецька Л.С., Баб'як Я.Б. Аналіз особливостей залучення вітчизняними підприємствами банківських кредитів // «Молодий вчений». №12 (27). Частина 2. Грудень, 2015. С. 195-198.